

Az ebben a kérdésben némileg mégis csak érdekelt magánerdőbirtokosok részére egyáltalán nincs más teendő, mint bevárni a pótrendeletek megjelenését.

Bíró Zoltán.

„Az alföldi erdők telepítéséről és a fásításokról“ szóló törvény életbeléptetése.

A m. kir. földművelésügyi miniszter a belügyi, igazságügyi és pénzügyi miniszterekkel egyetértőleg kiadott 7.444/I. A—3. számú rendeletével tette közzé az „alföldi erdőtelepítése és a fásításokra vonatkozó törvény végrehajtási utasítását s egyben a törvényt a rendelet megjelenésének napján — folyó évi november hó 1-én — életbeléptette.

Az egész magyar nagyközönségnek, de különösen az erdő- és gazdatársadalomnak élénk emlékezetében él az alföldi erdőtelepítés erdőgazdasági vonatkozású szakkérdéseinek a legkülönfélébb tudományos szempontokból nemrégiben lefolytatott és kétségtelenül igen értékes megvitatása. Mindannyian büszkén hivatkozhatunk azokra a rendkívül tanulságos felolvasásokra, értékes kiadványokra, arra a ritka hozzáértéssel végzett széleskörű propagandára, nemkülönben osztatlan elismeréssel emlékeziünk ennek a mozgalomnak fáradtságot nem ismerő irányítójára.

Annál sajnálatosabb azonban, hogy a szép eszmének testet adó törvénynek és a végrehajtási utasításnak nem szabatos, sokszor a részletekbe fulladó, fölöslegesen nehézkes, bürokratikus intézkedései miatt az elvégzendő feladatnak gyakorlati kivitele szerencsésen megoldottnak nem nevezhető.

Hogy ez így történhetett, annak oka kizárólag a magyar erdész-társadalom közreműködésének negligálására, a „rólunk-nélkülünk“ rendszer következetes alkalmazására vezethető vissza.

Ennek a mulasztásnak az lehet további folyománya, hogy a mindnyájunk által egyaránt kitűzött közös cél mielőbbi elérése is valószínűleg kétségessé válik.

Az erdészeti igazgatásról szóló törvényben megjelölt új szervek felállítása óta csak formailag változott a helyzet, mert jóllehet az új erdőigazgatóságok működnek, az 1879:XXXI. t.-c. hatálya alá tartozó erdők *közigazgatási* ügyeinek intézésénél — hatáskör hiányában — önálló szerepük még nincs* s ezen a téren csupán a megszüntetett kir. erdőfelügyelőségek szerepkörét töltik be.

Tehát az új szervezet eddig még nem egyszerűsítette, hanem csak bonyolultabbá tette az erdészeti közigazgatást.

Az „*Alföldi erdőtelepítésről és a fásításokról*“ szóló törvény életbeléptetésével az alföldi erdők jogviszonyai azonban még jobban komplikálódtak.

Az 1923:XIX. t.-c. rendelkezései ugyanis kizárólag csak az *ezután telepített alföldi erdőkre, az ezután létesített fasorokra, gazdasági fásításokra és szélfogókra* vonatkoznak.

*Ennek ellenkezőjét legalább a törvényből sehol sem lehet kiolvasni.***

Ebből tehát az következik, hogy az *ezután telepítendő* alföldi erdők, fasorok stb., — amelyekre nézve az erdészeti közigazgatásról szóló törvény új fórumrendszere minden akadály nélkül érvényesülhet — *egészen más jogszabályok alá tartoznak, mint a már meglévő erdők.* Az *ezután telepítendő* erdőkre vonatkozólag betervezendő rendszeres gazdasági üzemtervek jóváhagyására, közigazgatási ügyeinek ellátására egészen más tagozatú fórumrendszer hívatott, mint a már meglévő erdőkre.

Előfordulhat például, hogy egy- és ugyanazon erdőbirtokosnak ugyanabban a dülőben fekvő, ugyanolyan talajminőségű erdeje két különböző erdőtörvény hatálya és különféle rendelkezései alá tartozik, előfordulhat, hogy ugyanannak az erdőnek teljesen azonos talajminőségű egyik része rendszeres gazdasági üzemterv szerint kezelendő, míg a másik része nem. Előfordulhat, hogy valamelyik kötött for-

* Természetesen az erdőigazgatóságok új adminisztrációs feladatai nem esnek ilyen elbírálás alá.

** Az a körülmény, hogy a végrehajtási utasítás a már meglévő erdők összeírását is elrendeli, — ami egyébként igen helyes intézkedés — egyáltalán nem változtat a dolog lényegén.

galmú erdőbirtokosnak ugyanabban a dűlőben fekvő, ugyanolyan talajminőségű erdőbirtokára részben az 1879: XXXI. t.-c., részben az 1923: XIX. t.-c. vonatkozó rendelkezései alapján készítendő el a rendszeres gazdasági üzemterv, miután pedig mind a két erdőrészt nyilvánvalóan egy gazdasági üzemtervben egyesítve fog kelleni tárgyalni, ennek az erdőnek üzemtervét mindkét törvény alapján mindkét törvény végrehajtására rendelt különböző fórumok illetékesek elbírálni.

Van tehát már az új igazgatóságoknak erdészeti köz-igazgatási ügyekben is hatáskörük a *leendő erdők telepítésére és fasorokra stb. nézve*, azonban *így* nincs köszönet benne.

Talán túlhajtásnak látszanak a jelzett fonákságok, annyi azonban egészen bizonyos, hogy a közigazgatást nem teszik egyszerűbbé, egységessé és olesóbbá. Hogy ennek a hallgatag megkülönböztetésnek igen jelentékeny erdőgazdasági hátrányai is vannak, arról majd később lesz szó.

Köztudomású továbbá, hogy az 1879: XXXI. t.-c. 165. §-ának rendelkezései, nemkülönben a 34.209—1911. F. M. számú, a kopár, futóhomokos és vízmosásos területek kijelölésére stb. vonatkozó rendelet érvénye ma is fennáll. Fennáll pedig nemcsak a hegyvidékre, hanem az ország egész területére, az Alföldre is. Ennélfogva a futóhomokos területek kijelölésére, mikénti kezelésére stb. nézve *ma két érvényben levő különféle, külön, hatósági szervezetekkel rendelkező törvényes rendelkezésünk van.*

Az ilyen hiányok alkalmasak arra, hogy a könnyen keletkezhető ellentéteket kiélezzék s általában arra, hogy a törvények tekintélyét aláássák.

Elttekintve a jogviszonyok terén teremtett kedvezőtlebb helyzettől, általánosságban vizsgálva, egyfelől a kitűzött célt, másfelől a cél elérésére biztosított törvényes eszközöket, úgy vélem, hogy ez a törvény, ebben a formájában *nem elégíti ki a követelményeket.* Mint már előbb említettem, egyik nagy hibája a törvénynek az a hallgatag megkülönböztetés, ami által az alföldi erdők üzemtervszerű kötelezett-

ség szempontjából megokolatlanul kétféle kategóriába soroztatnak.

Üzemtervszerű kötelezettség szempontjából nem lehet kritérium az, hogy egy erdő előbb vagy utóbb létesült. Itt bosszúlja meg magát az az eljárás, hogy az alföldi erdők telepítésére külön törvény készült, de ha már megjelent, nagy hiba, hogy ez a *törvény előbb született meg, mint a tulajdonképeni erdőfentartásról szóló alaptörvény.*

Az 1879: XXXI. t-cikknek is egyik alapvető hibája volt az a megkülönböztetés, amelyet a törvény 17. §-a a tulajdonjogi címek alapján, vagyoni alapon tett. Ha annak idején ez a megkülönböztetés elmaradt volna, úgy nem következett volna be a magánerdők oly mérvű pusztulása, fatőkékünknek oly súlyos mértékű megfogyatkozása, mint ahogy tényleg bekövetkezett.

A magyar erdőgazdasági politikának tehát egyik elsőrendű *feladata*, hogy ennek a különben jeles törvényalkotásnak ezt a súlyos hibáját kiküszöbölje.

A magam részéről is annak a felfogásnak vagyok híve, hogy *úgy közérdekből, mint a birtokosok józanul felfogott érdekéből egyaránt helyes volna, hogyha minden erdő — bizonyos minimálisan megszabott határértéken felül — rendszeres gazdasági üzemterv szerint kezeltenék.*

De itt hangsúlyozom, *hogy egy ilyen általános rendelkezés keretében az üzemterv alatt nem olyan rendszeres gazdasági üzemtervet értek, — mint amelyet például a 14500/1920. FM. számú üzemrendezési utasítás előír s amely tulajdonképen eredetileg csupán a kincstári és államilag kezelt erdőbirtokokra készült, — hanem egy aránylag csekély költséggel összeállítható s a célnak mégis megfelelő keret üzemtervet, amely nagy vonásokban az erdő fentartását és a fatöke épségbenmaradását biztosítja, s amely üzemterv egyenesen mentesítené az erdőbirtokosokat az évről-évre megújuló kérvényezgetésből s biztosítaná részükre azt, hogy évi rendszeres fahasználataiknak engedélyezését ne hozzávetőleges megállapítások és szétágazó gyakorlat, hanem törvényes intézkedésen alapuló világos rendelkezések szabályozzák.*

Ez egyaránt érdeke a végrehajtó szerveknek is.

Ezt a kérdést helyesen természetesen csak egy általános erdőtörvényben kívánatos rendezni, de ha már a földművelésügyi kormány arra határozta magát, hogy az alföldi erdőtelepítési törvényt egy területileg elhatárolt külön országrészre külön megalkotja, üzemtervszerű kötelezettség szempontjából az összes erdőket egyforma elbánás alá kellett volna vennie.

E tekintetben *soha alkalmasabb időpont, megfelelőbb légkör nem állott és áll rendelkezésére, mint a mai.*

Ma, mikor elveszítettük erdeink 84 százalékát, amikor közérdekből kívánatos úgyszólván minden legkisebb meglévő erdőfoltnak fenntartása, most, amikor ennek szükségessége *a köztudatba teljesen átment*, amikor a háború esetére szóló kivételes hatalom megszűnése után külön törvényes intézkedés alapján beterjesztett törvényjavaslattal (122/1922) történt ideiglenes gondoskodás* arról, hogy a magánerdők fahasználatai továbbra is üzemtervhez hasonló korlátozások alatt maradjanak, most, amikor a kormány oly megértéssel viseltetik a hivatalos erdészeti körök előterjesztéseivel szemben, *mulasztásnak*, de legalább is *következetlenségnek* tartom, hogy a *földművelésügyi kormány az erdőgazdasági politikának ezt az elemi követelményét — olyan értelemben, mint fentebb jeleztem — érvényre nem juttatta.*

Másodsorban aggodalommal lehet nézni a törvénynek azt az intézkedését, mellyel nem otthonos munkaterületeken pl. a fásorok létesítésénél olyan merev formák között, oly nehézkes eljárással oldja meg az elvégzendő feladatot, hogy ezek révén nem igen fogunk ezen a téren rokonszenvet aratni és különösebb eredményt elérni.

Már a szigorú értelemben vett *erdészeti feladatok* megoldása is azért veszélyeztetett, mert oly óriási tömegmunkát** zúdít az amúgy is túlterhelt állami erdőhivatalok nyakába,

* Amely ideiglenes gondoskodásnak végleges és törvényes rendezése annál is inkább mielőbb kívánatos, mert a gyakorlatban alkalmazott szétágazó végrehajtás könnyen ennek a kedvező légkörnek eltűnését eredményezheti.

** Gondolt-e a földművelésügyi kormány arra, hogy a katasz-

amelyet megoldani jelenlegi berendezkedésük mellett képtelenek. Súlyosbítja ezt az a körülmény, hogy a végrehajtási utasításban kontemplált eljárás túlságos bürokratikus és feleslegesen költséges.

Az összeírandó erdőről először kijelölési javaslat készítendő helyszíni felvételek alapján. Egyidejűleg a kijelölt terület ideiglenes határjelekkel állandósítandó, a határjelek jegyzék mellett átadandók. Ezután ugyanerről a területről kijelölési terv készítendő. Ez még semmi. Ezután jön csak az erdősítési terv, ehhez jön végül a rendszeres gazdasági üzemterv.

Hányszor kell az állami erdőhivatalnak erre az igen gyakran óriási távolságra fekvő erdőcskére kiutaznia, tárgyalásokat folytatni, a tervkészítések, esetleges felülvizsgálások, végrehajtási, ellenőrzési munkálatok lebonyolítása során. Esetleg ki kell jönnie az erdőfelügyelőnek, erdőrendezőnek, az erdőigazgatóság kiküldöttjének, az adóelengedés kérelmezése során pedig egészen bizonyosan, a pénzügyigazgatóság tisztviselőjének és az igazgatóság kiküldöttjének. Míg ezen különféle tervek letárgyaltatnak, jóváhagyatnak, mennyi mindenféle tárgyalásra lesz szükség. Mibe kerül mindez, nem is számítva a munkaerőket s azt a közgazdasági kárt, amely a birtokosok részéről szükséges képviseltetés során idővesztés révén merül fel.

Fölteszem a kérdést, hogy mindezt a költséget összevéve, vajjon nem tesz-e ki ez nagyobb összeget a beerdősítés költségeinél, sőt sok esetben az egész ingatlan értékénél?

Nem lett volna lehetséges a kijelölési javaslatot, kijelölési tervet úgy berendezni, hogy az egyben már kész erdősítési terv is legyen? Nem lehetett volna olyan eljárási módot kitalálni, amely szerint igen sok esetben,* az első kiszállásnál — kölcsönös megegyezés alapján — megszülessen a helyszínen elkészített és elfogadott kész erdősítési terv?

teri térképen feltüntetett erdők a legnagyobb részben nem egyeznek a tényleges állapottal s hogy legtöbb esetben az összes erdők formális felmérésére lesz szükség. Van-e erre elegendő személyzet?

* Pl. csekély kiterjedésű erdőknél és ahol a kataszteri állapot a célnak megfelelő megbízható adatokat tüntet fel.

Ha már csupán az erdészeti feladatok megoldása ilyen nehézkes teendőket ró erdőmérnökeinkre, hová jutunk a további feladatok megoldásával?

Ha elképzeljük azt, hogy a szigorú értelemben vett erdészeti feladatokon kívül községi határonkint fel kell keresniök minden 50 holdnál nagyobb szántót és legelőt és 20 holdnál nagyobb rétet, minden ilyen birtokon meg kell állapítaniok (hol térképen, hol közvetlen méréssel) a szegélyvonalak, utak hosszát, leszámítani azoknak a szegélyeknek és útvonalaknak hosszát, amelyekben kész fasorok állanak, mindezekre is kijelölési javaslatot, kijelölési tervet, fásítási tervet és használati tervet kell készíteniök, ha figyelembe vesszük, hogy a fasorok fahasználatának állandó ellenőrzése sokkal nehezebb, fáradságosabb, inkább időtrábló feladatot fog hárítani erdőmérnökeinkre, önkénytelenül az az érzésem, hogy itt valamiképen elszámítottuk magunkat s a megoldandó feladat munkamennyiségét alaposan alábecsültük.

Meggyőződésem, hogy a törvényben és a végrehajtási utasításban tervbevett munkálatokat *csakis külön műszaki segédszemélyzettel lehet a megszabott 5 éven belül elvégezni. Szociális szempontból igen üdvös volna az állásnélküli erdőmérnököket erre felhasználni.*

Egyébként a fasorokat lehet törzskönyvezni és rendszeresen kezelni, de viszont kétségbe vonom azt, hogy a fasorok használatára vonatkozó terveket pl. 50 kat. hold nagyságú birtokokra nézve 1:75.000 léptékű térképen félreérthetetlen pontossággal megfelelően elkészíteni s hogy ilyen léptékű vázlatok alapján a rendszeres fasorok használatát megfelelően ellenőrizni lehessen.

Itt is lehetett volna talán könnyítéseket elérni azáltal, hogy a fasorok helyének *kijelölését* stb. el lehetne ejteni. Hiszen ha a törvényben ki van mondva, hogy az idézett birtokkategóriák szerint felsorolt birtokosok kötelesek birtokukat fasorokkal szegélyezni (nem beszegélyezni,* mint a törvény mondja), minek ezeket a szegélyeket előre kijelölni?

* Éppen így idegen a magyar fülnek a „*tanyabelsőség*“ meghatározás.

Ha például valamely esetben ez a rendelkezés például termőhelyi okokból végre nem hajtható, ezt a körülményt a végrehajtás ellenőrzésénél is lehet tisztázni.

A gazdasági fásítások fogalmának meghatározása is labilis és igen kényes. Ha már mozog a homok, ott már erdészeti feladatok vannak.

Ha pedig a gazdák és kisbirtokosok önmaguktól apróbb-cseprőbb csendereseket, remiseket létesítenek, ne vegyük el a kedvüket ettől azáltal, hogy állami kényszerrel avatkozunk dolgaikba. Egyébiránt is bizonyos minimális területháron alul minden üzemtervszerű kötelezettséget meg kellene szüntetni, már pedig a gazdasági fásítások legnagyobb része ilyen értékhatár alá esik.

Mindezek helyett vannak nekünk sürgősebb feladataink is: Amíg például a telecskai dombok legészakibb nyulványain elterülő sok ezer holdra terjedő se erdőnek, se legelőnek nem nevezhető 0.1—0.2 záródású meghatározhatlan valami nem nyer kultúrképet, addig, amíg például közvetlen a főváros környékén (mondjuk Pilisecsabán) éktelen kopár legelők meredeznek az égnek, addig elsősorban ezekkel törődjünk.

Mindez nem zárja ki azért, hogy szaktanácsokkal, közvetlen segítséssel, csemetékkal, suhángokkal bárkit is meg ne segítsünk.

Ezeken kívül még több apróbb észrevétel merül fel úgy a törvény, mint a rendelet ellen.

Így sok félreértésre fog okot szolgáltatni a beerdősítésre kijelölendő részleteknek a t.* 2. §-ában körvonalazott nem szabatos meghatározása, eltekintve attól, hogy szíkes földrészleteknek kötelező beerdősítésre való kijelölését ezidőszerint korainak tartom akkor, amikor a szíkes területek fásításának lehetősége még csak kísérleti stádiumban van s csak kivételes körülmények között (például Békés m.) oldható meg.

Ugyanilyen zavaros az útszéli fásítások ügye is.

* A „t.” jelzéssel a törvényt, a „v.” jelzéssel a végrehajtási utasítást jelölöm.

A t. 2. §. 4-ik bekezdésének végén így szól a törvény: „A fasorral való beszegélyezést a művelési ágak (rét, szántó, legelő), valamint a birtoknak a rajta áthaladó gazdasági utakkal való tagoltsága szerint kialakult szélein kell végrehajtani.“

A t. 2. §-ának 5. bekezdése szerint „a gazdasági fásításonknál főleg az utak mentén, ha a talaj minősége megengedi, gyümölcsfák telepítésére is figyelemmel kell lenni“.

Mindezek a nem egészen világos és határozott rendelkezések mellett a törvény részletes indokolásában az foglaltatik, hogy miután „az útszélfák fentartása az utak természetére szerint más miniszter hatáskörébe tartozik, ennek a törvénynek hatálya az útszéleken létesített vagy létesítendő fasorokra nem terjed ki“.

Ezek után igazán bizonytalan a helyzet a tekintetben, hogy mit kell az utak fásításával cselekedni. A most kiadott v. u. 8. §. 1. pontja szerint a gazdasági utak hosszát mindezek ellenére mégis csak össze kell írni.

A t. 3. §. rendelkezése új erdőtelepítés tekintetében igazságtalanul sújtja a korlátolt forgalmú erdőbirtokosokat. Hiszen a helyzet az, hogy erdőszegény vidéken rendszerint a korlátolt forgalmú erdőbirtokosok azok, akik erdejüket el nem pusztították, rendszeresen kezelték. Nemde, igazságosabb lett volna inkább azokat a birtokosokat erre a területpótlásra kötelezni, akik elsősorban voltak okozói az erdőterületek megapadásának.

A v. u. 15. §-a valószínűleg tévedésből „kir. erdőfelügyelőt“ említ. Az 1879. XXXI. t.-c. 28. §-a alapján kinevezett kir. erdőfelügyelő, sajnos, ma már nincs.

A v. u. 40. §-ában említett „használati terv“ elnevezés fogalomzavarra adhat okot, mert ez az elnevezés a véderdők üzemtervének különleges megjelölésére szolgált.

A t. 43. §. a nem nagyon közismert „közületek“-ről szól.

Nem hagyható figyelmen kívül végül az a körülmény, hogy míg a megoldandó feladatok zömét a minden segéderő nélkül működő állami erdőhivatal végzi, az erdőigazgatóságoknak úgyszólván alig jut szerep s ez a munkálkodás is leg-

nagyobb részben jóváhagyott tervek másolatainak kiállítására, kivonatos másolatok készíttetésére terjed ki.

Itt már talán lehetett volna hatáskört adni, miért maradt tehát ez el?

*

Őszintén szólva, legtöbb reményünk abban a „Felhívás“-ban* lehet, amelyet a v. u. 7. §. 2. bekezdése értelmében az erdőhivatal *önként felajánlott erdősitések* foganatosítása érdekében intéz az erdőbirtokosokhoz. A magyar ember alaptermészetében van, hogy a jó szóra hajlik, sőt túlon túl áldozatokra is hajlandó. Személyes tapasztalataim is vannak e téren s nem egy esetben örömmel láttam, hogy egy kis rábeszélés, szakszerű útmutatás, a nem szívelt bürokratikus nehézségek eliminálása többet ér minden kényszerintézkedésnél, bár nem mondom, hogy bizonyos esetekben erre is szükség ne lenne.

Bízom benne, hogy mielőbb eljön az az idő, amikor úgy az „*alföldi erdőtelepítésről és a fásításokról*“, valamint az „*erdészeti igazgatásról és az erdőbirtokhitelről*“ szóló törvények *revíziójára* rákerül a sor, amikor majd módjában fog állni a magyar erdész társadalomnak is, hogy az elkészítendő új erdő-törvényjavaslatokat minden érdeklődő hozzászólásának lehetővételével komoly megfontolással előzetesen letárgyalhassa s véleményét a földművelésügyi kormánnyal közölhesse.

Czillingér János.

Az alföldi erdőtelepítés, mint faiparunk nyers anyagforrása

Irta: Zsák Lajos m. kir. erdőmérnök

Az ideális célok mellett az alföldi erdőtelepítés leg-hathatósabb mozgatója az anyagi haszonra való törekvés. Ez a cél vezette az első úttörőket is, mikor az Alföld sivár homokján mindjárt legértékesebb fafajainkat szerették volna megtelepíteni s ezzel a beültetett területeket minél jövedelmezőbbé tenni. Csak amikor a szomorú eredmény figyelmez-

* De még inkább a személyes érintkezés és meggyőzés munkájában.